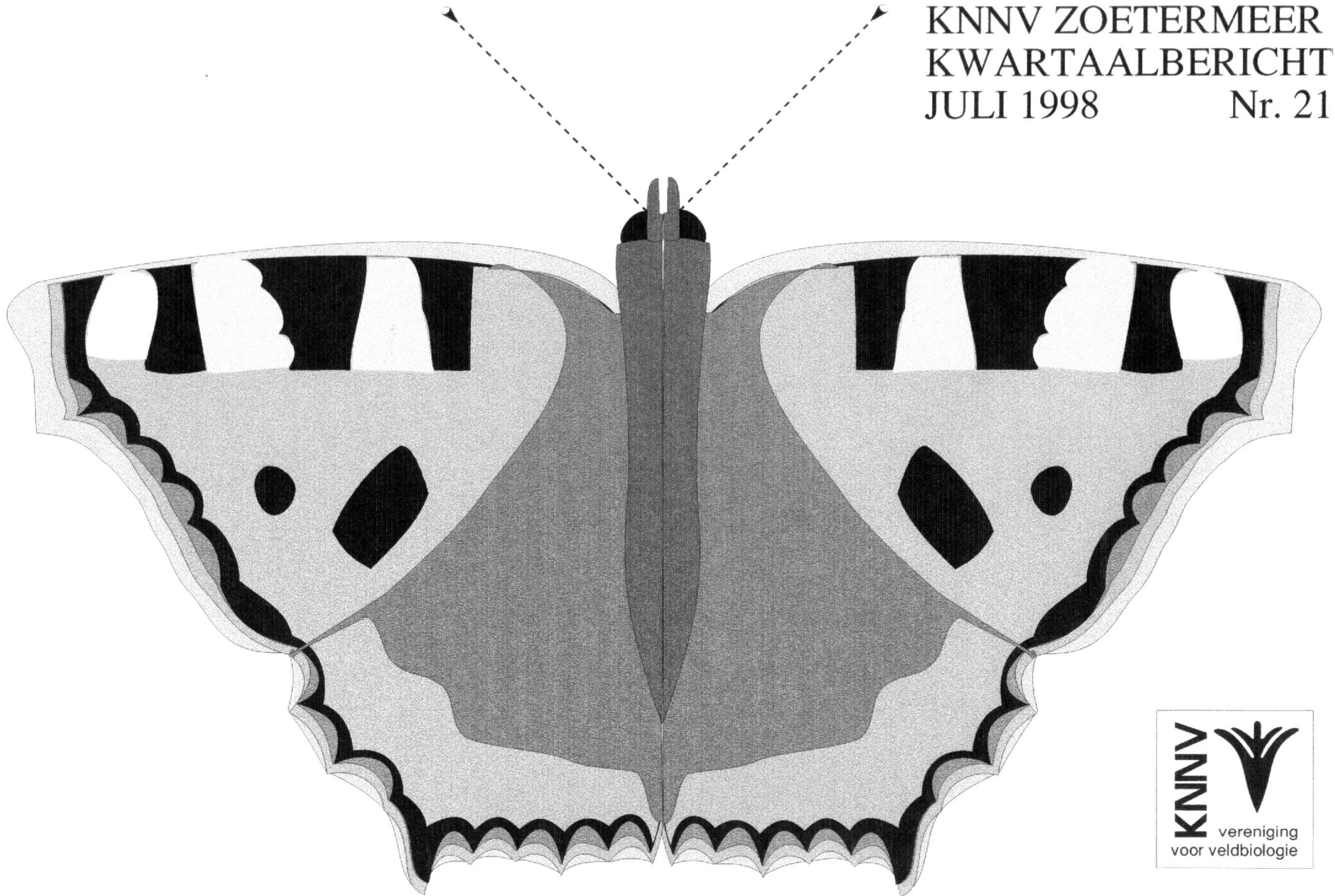

KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JULI 1998 Nr. 21

KONINKLIJKE NEDERLANDSE NATUURHISTORISCHE VERENIGING KWARTAALBERICHT ZOETERMEER Nr.21 juli 1998

INHOUD

UIT DE VERENIGING	3
1 ACTIVITEITEN VAN KNNV AFD. ZOETERMEER	3
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP	4
2 PLANTENINVENTARISATIE-AVOND AAN DE BENTHUIZERPLAS	4
VERSLAGEN VAN ACTIVITEITEN	5
3 FLORON-INVENTARISATIE IN HET WESTERPARK OP 30 MEI EN 14 JUNI J.L.	5
4 VLINDERVRIENDELIJKER MAAIEN IN HET WESTERPARK?	6
5 VERSLAG FIETSEXCURSIE STINZENFLORA DEN HAAG	7
6 DIALEZING "VLINDERS VAN ZOETERMEER"	9
7 BOSONTWIKKELING OP DE KLEIGROND IN EN OM ZOETERMEER	10
8 ZOETERMEERSE KORSTMOSSEN	12
GEZIEN IN ZOETERMEER	14
9 VONDSTEN	14
10 MOSSEN IN ZOETERMEER	14
11 VERHUISBERICHT STEENBREEKVAREN UIT HET STREEKBLAD VAN 15 MEI J.L.	17
12 STEDELIJKE OF SPECIFIEKE AANDACHTSOORTEN	18

BUITEN DE AFDELING	21
13 PLATFORM GROEN	21
14 BOMENFIETSROUTES DOOR ZOETERMEER	23
15 ONTWERP STADSNATUURPLAN TER INZAGE	24
16 WONDERKOPJES	25
DATA	27
17 KALENDER	27
18 REGISTER	29
19 NAMEN	32

Van de redacteur:

Tot mijn spijt is op het kaft van ons vorige (jubileum!)-nummer 20 een verkeerd jaartal vermeld: 1997 moest natuurlijk 1998 zijn! In dat nummer zijn in de haast nog enkele ergerlijke fouten blijven staan. Op blz 6 wordt gewag gemaakt van 'activiteiten van de IVN/ KNNV', dit moest zijn: 'activiteiten van de KNNV'. Op blz. 16 in de figuur is nr. 1 straatgras en nr. 2 klein liefdegras, dat was niet zonder meer duidelijk. De bladzijde daarop is bij de figuur ten onrechte Wim de Liefde als tekenaar genoemd.

Er was voor dit nummer gelukkig weer geen gebrek aan kopij! Voor het volgende nummer ligt al een uitgebreid artikel over vlinders van Jeroen Voogd klaar. Dat dit artikel niet meer in dit nummer verschijnt, ligt niet aan de kwaliteit, maar aan de capaciteit van dit blad en zijn redacteur in ruimte en in tijd. Artikelen die in elektronische vorm worden ingezonden zijn wat dat betreft in het voordeel.

UIT DE VERENIGING

1 ACTIVITEITEN VAN KNNV AFD. ZOETERMEER

voor het derde kwartaal van 1998.

- 1 De plantenwerkgroep vervolgt het inventariseren van de 18 Buytenparkvakken op de eerste drie **woensdagavonden van juli. 1, 8 en 15 juli.**
Verzamelpunt: de kraal om 19.00 uur.
- 2 Excursie naar Oostvoorne op **zaterdag 8 augustus.** Het wordt een gemeenschappelijke excursie met de cursisten van de vlinderkursus. Oostvoorne staat echter ook bekend als paradijs voor plantenliefhebbers, dus ook voor plantenwerkgroepleden is deelname zeer aan te bevelen!
Verzamelpunt: "De Soete Aarde" om 9.00 uur.
Opgave aan te bevelen i.v.m. het vervoer naar Oostvoorne: tel. 079- 5931749
- 3 Excursie naar de Reeuwijkse hout op **zaterdag 15 augustus.** De Reeuwijkse hout is een interessant natuur- en recreatiegebied bij Reeuwijk. Het gebied geniet bekendheid om zijn bloemrijke hooilandjes en veenweidesloten.
Verzamelpunt: "De Soete aarde" om 9.00 uur.
Opgave aan te bevelen i.v.m. het vervoer naar Reeuwijk: tel. 079- 5931749
- 4 Plantenwerkgroepleden gaan onder leiding van Joop Mourik, FLORON-coördinator op **zaterdag 22 augustus** Km-hok 30.57.54 in Rokkeveen inventariseren.
Verzamelpunt: station Zoetermeer-oost om 10.00 uur.
- 5 Planteninventarisatieavond aan de Benthuiserplas op **woensdag 2 september.**
We starten ook nu weer bij de schooltuinen aan de Sangallo-ruimte in Noordhove om 19.00 uur en hopen op goed weer.
- 6 Excursie in het Noord-Aa gebied op **zaterdag 12 september.** Met de eventuele uitvoering van het "plan Wielewaal" zal er veel gaan veranderen in dit "stergebied".
Verzamelpunt: de (provinciale) groene schuur om 9.00 uur.
- 7 Presentatie van het stadsnatuurplan aan de Zoetermeerse bevolking tijdens de gemeentedag op **zaterdag 19 september.** Op alle natuur- en milieuorganisaties zal een beroep gedaan worden om deze dag tot een succes te maken.
Meer nieuws daarover vindt u in de lokale kranten.
- 8 Op **woensdag 14 oktober** viert onze KNNV-afdeling haar vijfjarig bestaan in de "Soete Aarde" met een gezellige avond. In de afgelopen 5 jaar hebben we een hoop gezien, gehoord en beleefd. Het programma voor deze avond staat nog niet geheel vast maar we zouden het leuk vinden als we zoveel mogelijk dia's konden laten zien van activiteiten uit ons verleden. Foto's om aan anderen te laten zien zijn natuurlijk ook van harte welkom. We zouden het op prijs stellen als wie wat wil laten zien even vantevoren contact opneemt met les of Tilly. Aanvang: 20.00 uur

Deze zomer (**van 19 juni tot 28 augustus**) is er iedere vrijdagavond een natuurwandeling in het Korenmolengat. Dit veengebiedje ligt aan de Rotte bij Zevenhuizen en wordt beheerd door de natuur- en vogelwacht "Rotta". De excursies beginnen om 19.00 uur bij het informatiebord bij de brug over de Hennipsloot, even voorbij de camping.

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP

2 PLANTENINVENTARISATIE-AVOND AAN DE BENTHUIZERPLAS

op woensdag 15 april

Tilly Kester

Het had de hele dag geregend die woensdag en zelfs om 19.00 uur, het starttijdstip van onze inventarisatie-avond was het nog lang niet droog.

De plantenwerkgroepleden lieten het dan ook, gezien de nattigheid, allemaal afweten de avond van de 15e april.

Toch hebben we (Johan en ik) het regenachtige weer getrotseerd om de grasbermen en oevers aan de Benthuiser plas op hun wilde plantengroei te inspecteren.

Het water in de plas stond opvallend hoog zodat we zonder laarzen de vooreilanden niet konden bereiken.

Door het hoge water stonden veel "droge planten" deze avond danook in of onder water.

Wat opviel in het gebied waren de ruimtelijke verschillen in begroeiing (patronen) en dat constaterend probeerden we daar ter plekke verklaringen voor te bedenken. In elk geval moeten verschillen in bodemgesteldheid en vochtvoorziening/afwatering hierbij een rol spelen. Ook zagen we dat - zelfs hier! - mensen bezig geweest zijn met tuinieren. Zo zagen we grote plekken met roze vergeet-mij-nietje en prikneus of ezelsoren, zowel op de eilanden als langs de vaste oevers.

Tot de duisternis het goed kijken onmogelijk maakte troffen we toch nog zo'n 50 soorten aan. Gezien het vroege tijdstip in het seizoen hebben we besloten om op 2 september a.s. terug te komen om de lijst verder aan te vullen. Een lijst van minimaal 150 soorten zou hier toch zeker haalbaar moeten zijn. We houden jullie op de hoogte.

GEZOCHT

**De Zoetermeerse
plantenwerkgroep brengt
de stadsflora in kaart**

Wie doet er mee?

**Coördinatie en informatie:
Tilly Kester tel: 079- 3412605**

WIDE Stadsplanten

VERSLAGEN VAN ACTIVITEITEN

3 FLORON-INVENTARISATIE IN HET WESTERPARK OP 30 MEI EN 14 JUNI J.L.

Het was een prachtige, zonnige zaterdag en onder leiding van Joop Mourik, coördinator van ons florondistrict trok een aantal plantenwerkgroepleden de bloemrijke hooilanden van het Westerpark in. Het park ontleent inmiddels regionale bekendheid aan deze hooilanden. Bloeiende grassen en orchideeën waren gelukkig in ruime mate aanwezig. De brede orchis was welliswaar vrijwel uitgebloeid, maar de vele overgangsvormen richting rietorchis waren nog volop aanwezig in het park.

Leden van de plantenwerkgroep in actie in het Westerpark

Ook het hondskruid werd bloeiend teruggevonden, alleen helaas kapotgetrapt. Voor de brede wespenorchis was het natuurlijk nog veel te vroeg. Wat de grassen betreft valt vooral het kamgras op waarvan ik geen enkel gebied in de regio ken waar het zo massaal voorkomt. Een soort die ieder jaar weer zo overweldigend aanwezig is ben je geneigd heel gewoon te gaan vinden. Toch is het zo dat Nederland wat deze soort aangaat een internationale verantwoordelijkheid draagt. Kamgras is dan ook een van de doelsoorten van ons nationaal natuurbeleid. Verder vielen op: beemdlangbloem (wordt maar al te vaak over het hoofd gezien), rietzwenkgras, rood zwenkgras, reukgras, ruw beemdgras, kropbaar, gestreepte witbol, grote en geknikte vossestaart, duist, mannagrass, rietgras en liesgras. De ontdekking van de dag staat echter op naam van Jo Schunselaar, hij ontdekte de addertong, een varensoort die ik eigenlijk alleen maar ken van de duinen. Op dezelfde plek vonden we ook nog kruiwilg, een soort die ook al richting duinen wijst. Dat belooft voor de toekomst nog veel goeds voor deze locatie, moeraswespenorchis misschien?? Overigens is deze soort al eens uit de natuurtuin gemeld. De geplande

oversteek naar het vogeleiland mislukte die dag omdat de sleutel om het slot van de boot te openen uiteindelijk toch niet paste.

De oversteek werd uitgesteld tot de avond van woensdag 14 juni. Die avond echter was het koud, regen- en stormachtig maar desalniettemin hebben we met Jan van Klink als motor en roerganger het er toch maar op gewaagd.

Wat wij te zien kregen op het eiland was de moeite waard. Met het beeld van 4 jaar geleden nog in het hoofd werden we verrast door een totaal andere aanblik.

Het eiland werd volop begraasd en dat was te zien ook! Bijna geen plant was nog compleet. Bijna alle vleeskleurige en rietorchissen die op het eiland voorkomen waren beroofd van hun bloeistengels. Van de populatie vleeskleurige orchis stond alleen hier en daar nog een zielig dwergexemplaar (tweede bloei?) te bloeien. Bloemtrossen van orchideeën lagen bij tientallen naast de planten waar ze van afkomstig waren.

Wat is er gebeurd? Gedurende de strenge winters van '95 en '96 hebben nogal wat konijnen de oversteek over het ijs naar het eiland gemaakt. Zonder (voldoende) natuurlijke vijanden hebben ze zich ongebreideld kunnen voortplanten tot de huidige hoge dichtheid. Het wachten is nu op een myxomatose-uitbarsting die de populatie zal doen instorten waarna het vertrouwde hooilandbeeld zich weer kan herstellen, vertelde Jan. De natuur in zijn ware gedaante dus!

Het jacobskruiskruid laten de konijntjes vanwege de giftigheid staan, deze planten zaten echter weer vol met de bekende zebrarupsen van de jacobsvlinder waarvan we ook nog een aantal vlinders aantreffen.

(Zie ook kwartaalbericht nr. 15, blz. 13 "jacobskruiskruid")

Op de plaatsen waar de vleeskleurige orchis pleegt voor te komen troffen we ook weer hier en daar kruipwilg aan (zie boven).

Al met al een natte maar bijzondere avond, bedankt Jan.

4 VLINDERVRIENDELIJKER MAAIEN IN HET WESTERPARC?

Op dinsdagmiddag 9 juni hebben een aantal deskundigen van vogel-, vlinder- en plantenwerkgroep en mensen van de gemeente die verantwoordelijk zijn voor het maaibeheer in het Westerpark aangevuld met Cars Veling van de vlinderstichting en een zoogdierdeskundige van het IBN-DLO uit Wageningen zich gebogen over het maaibeheer in dit park. Er was in het verleden nog al wat kritiek geuit op het in augustus resoluut "platmaaien" van grote delen van de bloemrijke hooilanden.

Er werden deze middag diverse concrete voorstellen gedaan om de situatie voor de vlinders te verbeteren. De bedoeling is dat deze voorstellen verder uitgewerkt en in het najaar gepresenteerd worden. Eventuele aanpassingen in het maaibestek zouden dan eind dit jaar verwerkt kunnen worden, zodat de effecten volgend jaar buiten te zien zullen zijn. Randvoorwaarde vanuit de plantenwerkgroep is wel dat de botanische kwaliteit van de hooilanden niet in gevaar komt.

Wij houden jullie op de hoogte!

5 VERSLAG FIETSEXCURSIE STINZENFLORA DEN HAAG

op zaterdag 11 april j.l. o.l.v. Jan Cevat

Tilly Kester

Het was een koude zaterdagochtend die elfde april toen we om tien uur gewapend met flora, loep en huurfiets vertrokken vanaf het Haagse centraal station, richting Haagse bos. Jan Cevat, onze gids vertelde ons daar aan de hand van de topografische kaart van de regio iets van de ontstaansgeschiedenis van de strandwallen aldaar.

Fietsexcursie Den Haag

Dat deze strandwallen rijk zijn aan buitenplaatsen wisten we al maar dat die buitenplaatsen rijk zijn aan stinzenplanten hebben we deze dag volop kunnen ervaren. In het Haagse bos troffen we o.a. volop bosanemoon (geen stinzenplant in Den Haag), wilde hyacinth, gevlekte aronskelk, vingerhelmbloem (grotendeels uitgebloeid), weegbreezonnebloem, gewone vogelmelk (nog niet in bloei) en het prachtige minuscule muskuskruid.

Een verrassing was de enorme groeiplaats van morieljes (voorjaarspaddestoelen bij uitstek). Naast de stinzenflora was ook een typische stinzenvogel luid en duidelijk aanwezig, de halsbandparkiet.

Op een mooie, natte plek in het bos werden we getraakteerd op zeldzaamheden als witte klaverzuring!, slanke sleutelbloem en gele anemoon. Ook brede stekelvaren en penningkruid waren hier rijk vertegenwoordigd, een klein stukje Zuid-limburg middenin Den Haag.

Op het landgoed Reigersbergen troffen we een grote groeiplaats Japans hoefblad aan maar ook de prachtframboos deed zijn naam eer aan en stond hier prachtig te bloeien. Op Marlot stond veel bamboe, veelbloemige salomonszegel en een grote plek met weidegeelster (was helaas uitgebloeid) Een typische Marlot-attractie is de hondstand, een soort die tegelijkertijd opvalt en niet opvalt door z'n tegen de bodem gedrukte bonte bladeren. Volgens Jan beslist de moeite waard om een keer vroeg in het jaar terug te

komen om deze bijzondere soort in bloei te zien.

De berm van de drukke weg die we moesten oversteken stond stijf wit van het deens lepelblad, het levend bewijs van onze pekelijver van de afgelopen winter.

Wij vervolgden onze weg richting Oosterbeek. Hier dook de grootbloemmuur ineens op, naast nijlganzen en boomklevers. Op Clingendael vonden we daslook, stengelloze sleutelbloem, sneeuwroem, Japanse duizendknoop en in een gazon massaal bronkruid. Toen begon het te regenen en vluchtten we het daar aanwezige paviljoen in. De tijd konden we gelukkig nuttig besteden met koffie, taart en lastige soorten. Een van de problemen waar we op onze tocht tegenaan liepen was het verschil tussen de blauwe en de blauwbloeiende oosterse anemoon. Ik heb dit probleem inmiddels aan Joop Mourik voorgelegd en geef jullie hier zijn reactie;

Kenmerkend zijn in volgorde van belangrijkheid de volgende verschillen:

a) beharing buitenkant bloemdekbladen

Blauwe: behaard (aangedrukte zilverkleurige haartjes), Oosterse: kaal

b) positie rijpe vruchthoofdjes

Blauwe: rijpe vruchthoofdjes opgericht, Oosterse: rijpe vruchthoofdjes knikkend

c) beharing wortelbladen onderzijde

Blauwe: gesteelde slip onderzijde behaard, Oosterse: ongesteelde ("zittende") slip onderzijde onbehaard

d) bloemkleur

Blauwe: blauw, zelden wit, Oosterse: variabel (rose, blauw, wit)

Volgens de gegevens van Joop is de blauwe anemoon o.a. bekend van Meer en Bosch (Den Haag), de Haarlemmerhout en het huis te Manpad bij Bennebroek.

Hij raadt de Haagse floristen aan om de Haagse regio nog eens nader te inventariseren op deze twee nauw verwante soorten. Tot zover Joop.

Overall op onze tocht hebben we bosgierstgras aangetroffen, een voorheen zeldzame soort die volgens Jan in Den Haag sterk in opmars is.

Inmiddels was de zon weer doorgebroken en vervolgden we onze excursie door een haagse woonwijk. Hier zagen we klein glaskruid, tongvaren en eikvaren op tuinmuurtjes en overblijvende of groene ossentong tegen een gevel aan.

In een stukje schrale berm stonden akkerhoornbloem, schapenzuring en knolboterbloem (volgens Jan de vroegst bloeiende boterbloem) al in bloei.

Uiteindelijk bereikten we Sorghvliet, het park rondom het Catshuis dat bekend is om z'n stinzenflora. Wat tijdens ons bezoek het meest opviel was de enorme populatie bloeiende boshyacinten! De hier aanwezige "ordinaire" trompetnarcissen bleken bij nader onderzoek hier al zo'n 200 jaar te staan. Ze zijn nu "ontdekt" en dienen als genenbron voor bollenkwekers. Daarnaast uiteraard volop vingerhelmbloem, hartbladzonnenbloem, blauwe anemoon, lelietje van dalen, italiaanse aronskelk, knikkend vogelmelk, slangenlook en het typische voorjaarshelmkruid.

Aangekomen bij de legendarische Haagse beek vertelde Jan aan de hand van de kaart over het project dat beoogt deze oude "duinrel" weer tot leven te brengen. Het gedeelte van de beek dat door Sorghvliet stroomt oogt heel natuurlijk, dit is echter schijn omdat ook hier de bedding uit steen bestaat.

Inmiddels was het al half vier geworden en haastten we ons langs gewone veldbies en reukgras richting uitgang.

Ik vond het een leerzame zaterdag, bedankt Jan en de volgende keer in Zoetermeer?

6 DIALEZING "VLINDERS VAN ZOETERMEER"

op woensdag 25 maart j.l. door Peter van Wely

Johan Vos

Als geen ander weet Peter te boeien als hij het heeft over de (dag)vlinders van Zoetermeer. Dat komt omdat hij in zijn verhalen steeds uitgaat van eigen ervaringen, een veldbioloog in de traditie van Thijssen dus die eerst observeert en dan pas concludeert. Een redelijk uniek verschijnsel in deze tijd waar de doorsnee-natuurlijkheidsliefhebber beschikt over een hele bibliotheek aan natuurboeken en met deze kennis gewapend het veld intrekt om te zien of het een en ander wel klopt.

Peter begon de avond met drie soorten die de grote brandnetel als waardplant hebben en overwinteren als vlinder:

- 1 *de kleine vos*, de algemeenste soort van Zoetermeer (8 exemplaren gezien op 25 maart) komt vaak gehavend en vaal uit z'n winterslaap tevoorschijn terwijl de tweede generatie prachtig van kleur en puntgaaf is.
- 2 *de gehakkelde aurelia* waarvan de mannetjes meer gehakkeld (met diepere insnijdingen) zijn dan de vrouwtjes
- 3 *de dagpauwoog* (tot op deze dag= 25 maart nog niet gezien) slaapt langer dan de hierboven genoemde soorten en gaat al half augustus in winterslaap. NB: In 1995 werden we getraakteerd op een massale dagpauwogentrek.
- 4 *het citroentje* gaat begin september in diapauze, de mannetjes ontwaken eerder uit hun winterslaap dan de vrouwtjes en zijn vooral vroeg in het voorjaar in de Zoetermeerse tuintjes te zien. Ik zelf zag er 3 in Buytenwegh op 29 maart, terwijl les er al één op 25 maart waarnam
- 5 *het landkaartje* gebruikt de grote brandnetel om de eieren in snoeren op af te zetten en overwintert in popstadium. De in mei vliegende voorjaarsvorm is oranje van kleur terwijl de tweede generatie (juli/augustus) zwart/wit is.
- 6 *de kleine vuurvlinder* is niet talrijk in Zoetermeer, de derde generatie vliegt half augustus.
- 7 het zwartsprietdikkopje komt het meest voor op plaatsen waar niet gemaaid wordt. Zij zet haar eitjes af op struisgrassen.
- 8 *de atalanta* is een trekvlinder die ons land in mei bereikt. Dan worden er eitjes op de grote brandnetel afgezet. De Hollandse winters zijn voor deze zuiderling te koud met als gevolg dat er nakomelingen van deze soort in de herfst weer terug naar het zuiden vliegen.
- 9 *de distelvlinder* is een trekvlinder die zelfs vanuit Afrika, een afstand van zo'n 2000-3000 km. ons land weet te bereiken. Soms, vorig jaar bijvoorbeeld was deze soort in Nederland bijna geheel afwezig. Gemiddeld staan drie van de tien jaren bekend staan als "goede distelvlinderjaren"
- 10 *het bruin blauwtje* redde vijf jaar geleden het westerpark van de wereldruiterspielen! De grootste populatie van deze rode lijstsoort bevindt zich op dit moment in het westerpark. De slipbladige ooievaarsbek dient haar als waardplant.
- 11 *de argusvlinder* houdt van vochtige plekken en zet de eitjes af op grofbladige grassen.
- 12 *het icarusblauwtje* legt in Zoetermeer de eieren vooral op de kleine klaver. Merkwaardig is dat er bijna altijd veel minder vrouwelijke dan mannelijke exemplaren worden aangetroffen. Vraag: Hoe is een vrouw icarusblauwtje van een vrouw bruin blauwtje te onderscheiden? Het icarusblauwtje heeft één vlekje aan de onderkant van de vleugel meer dan het bruin blauwtje.
- 13 *het klein koolwitje* komt veel voor in tuinen en onderscheidt zich van het klein geaderd witje doordat de ruimte tussen de aderen in de vleugels bestoven is.
- 14 *het klein geaderd witje* houdt van een vochtige omgeving (Noord-Aa) en onderscheidt zich van het klein koolwitje doordat de aderen zelf in de vleugels donkerbestoven zijn.

- 15 *het groot koolwitje* komt vrij onregelmatig voor in Zoetermeer en "heeft veel last" van twee soorten parasiterende sluipwespen. Deze leggen hun eitjes in de rups en de larven eten vervolgens de rups van binnenuit op. Het gevolg is dat de rups dood gaat en er jonge sluipwespjes worden geboren.
- 16 *het bruin zandoogje* komt ieder jaar weer in grote hoeveelheden in Zoetermeer voor. De soort gebruikt fijnbladige grassen voor de eiafzetting, rood zwenkgras is bij hen hiervoor het meest in trek. De soort komt voor in één langgerekte generatie die vliegt van 18 juni tot 18 augustus.
- 17 *het boomblauwtje* is een echte soort van het stedelijk gebied. Peter heeft kunnen constateren dat boomblauwtjes vrouwtjes hun eieren afzetten op de knoppen van de lucerne.
- 18 *het hooibeestje* kwam vroeger in Zoetermeer talrijk voor, in 1983 telde Peter er bijvoorbeeld nog 150. Daarna tuimelden de aantallen snel omlaag terwijl het erop lijkt dat de soort zich de laatste twee jaar weer heel voorzichtig aan het herstellen is. In 1997 werden er 7 geteld.

7 BOSONTWIKKELING OP DE KLEIGROND IN EN OM ZOETERMEER **Johan Vos**

Er zijn in deze regio nogal wat plannen ontwikkeld of al in uitvoering waarbij bos met een hoog natuurgehalte het uiteindelijke doel is. Balij/ Bieslandse bos en Bentwoud zijn hiervan twee tot de verbeelding sprekende voorbeelden. Er zijn inmiddels folders in omloop waarin we nu reeds getraceerd worden op beelden die eerder doen denken aan oerbossen dan aan de rijtjes aangeplante bomen zoals we die nu rondom Zoetermeer overal zien verschijnen.

De grote vraag is hoe je aan het standaard agrarisch, sterk genivelleerde landschap in en om Zoetermeer een natuurbos kunt "ontlokken" dat hier dan ook nog van nature thuishoort. De hier heersende condities t.a.v. bodem en waterhuishouding geven aan dat er zich onder gunstige beheersomstandigheden op vrij grote schaal essen-iepenbossen kunnen ontwikkelen. (vroeger sprak men ook van fluitenkruidrijk essenbos) Hiervoor is kleigrond noodzakelijk die niet onder de directe invloed van het grondwater staat. Bij de in en om Zoetermeer geldende polderpeilen is dit zeker het geval. NB: De kritische grens voor dit bostype ligt overigens bij een voorjaarsgrondwaterpeil van 40 cm. onder het maaiveld.

Het essen-iepenbos staat bekend als een soortenrijk loofbos waar snelle omzettingen in de bodem zorgen voor een groot voedselaanbod met als resultaat een bijzonder weelderig bos. Naast essen en iepen spelen ook nog vele andere soorten bomen, struiken en lianen (klimop) een rol. Dit zijn o.a. zoete kers, gewone en noordse esdoorn, zomerlinde, schietwilg en witte paardekastanje.

Over de plaats die de zomereik binnen dit bostype inneemt- we vinden in Zoetermeer wel overal eikenkiemplanten- zijn de geleerden het nog niet eens.

Wat de struiklaag betreft kunnen we vooral eenstijlige meidoorn, spaanse aak, wilde kardinaalsmuts, hondsroos, rode kornoelje, hazelaar, vogelkers, dauwbraam, sleedoorn, wegedoorn en sneeuwbes (stinzenplant), aalbes en waar veel stikstof in het spel is ook gewone vlier verwachten.

Veel voorkomende kruidachtige soorten zijn o.a.: speenkruid, geel nagelkruid, fluitenkruid, look-zonder-look, robertskruid, bosandoorn, groot heksenkruid en eventueel grote keverorchis en een heel scala aan stinzenplanten. In de oudste delen van het Westerpark kunnen we hier en daar de eerste tekenen waarnemen in de hierboven geschetste richting, maar wat bijna niemand in Zoetermeer wist was dat er zich in alle stilte, aan de rand van het v. Tuyllpark onder de daar 25 jaar geleden geplante populieren al een compleet natuurlijk essen-iepenbos aan het ontwikkelen was.

Dit werd pas duidelijk toen de sportvereniging DSO, die velden heeft liggen die grenzen aan deze populierenstrook, bezwaar had aangetekend tegen het kappen van deze bomen ten behoeve van de op hande zijnde verlenging van de Australiëweg en het bouwen van de wijk Oosterheem. Het bezwaar had o.a. betrekking op de "grote natuurwaarden (beschermde vogel- en plantensoorten) die daar aanwezig zijn". Vervolgens zijn, op mijn verzoek, twee leden van de vogelwerkgroep poolshoogte gaan nemen in het gebied en later ben ik uiteraard ook zelf gaan kijken. Door de vogelaars werden drie buizerds (één oudervogel en twee jongen) gezien, aangenomen moet worden dat het dus om een broedgeval gaat!

Daarnaast werden ook nog twee bruine kiekendieven (één oudervogel en een jong) en drie sperwernesten met verse veertjes waargenomen. Daarnaast viel een torenvlak, een grote bonte specht en een heel regiment zangvogels op. Spectaculair voor mij was de volledige afwezigheid van grote brandnetels, de algemeenste plantensoort onder populieren in Zoetermeer en de aanwezigheid van vele honderden brede wespenorchissen die hier en daar hoogten van één meter bereikten! Opmerkelijk was dat de bloemen van deze orchideeën ten tijde van mijn bezoek (op 9 juli j.l.) bijna geheel bedekt waren met weekschildkevers (soldaatjes) die ik ken van op de pastinaak!

Brede wespenorchis bezet met soldaatjes

Wat de houtige soorten betreft traden de gewone es en de rode kornoelje codominant op terwijl ook gewone esdoorn, wilde liguster, eenstijlige meidoorn, zomereik, gewone vogelkers, spaanse aak, wilde lijsterbes, sleedoorn (aan de randen) en zwarte els (langs de slootkanten) allemaal present waren. Verder was de kruidlaag redelijk gevarieerd (22 soorten) en werden er ook nog 4 mossoorten (gewoon dikkopmos, klei-smaragdsteeltje, klei-greppelmos en rood knolletjes-knikmos) gesignaleerd.

Het geheel overziend lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat het niet te dicht op elkaar planten van populieren (4 m. tussen de rijen en 5 m. in de rijen) en deze aanplant vervolgens 25 jaar min of meer aan z'n lot over te laten een goede aanzet geweest is om de ontwikkeling naar een natuurbos van het essen-iepentype in gang te zetten. Misschien een tip voor de makers van het Bentwoud?

Voor wie eens wil zien hoe zo'n essen-iepenbos er in een volwassen stadium uitziet raad ik aan te gaan kijken bij het huis te Linschoten, aan de Lange Linschoten, vlakbij Woerden. Helaas is de populierenstrook bij het v Tuyllpark inmiddels gekapt en moeten we het doen met het hieronder vermelde onderzoeksrapport.

Natuurwaarden van het populierenbos ten noordoosten van het Van Tuyll sportpark in Zoetermeer: A.H. Prins, IBN-rapport 315 (1997)

8 ZOETERMEERSE KORSTMOSSEN

Een onderzoek op twee locaties: parkeergarage Boerhaavelaan en prielenbos Noord-Aa op woensdag 22 april 1998

Leo Spier en Laurens Sparrius.

Op verzoek van Johan Vos hebben we een bakstenen muurtje op een te slopen parkeergarage op korstmossen (lichenen) bekeken. Ondanks het feit dat een groot deel van de bovenlaag van het muurtje al gesloopt was, denken we de meeste lichenen toch wel gezien te hebben. *Buellia ocellata* was hier het meest opvallende licheen. In Brand et al. wordt deze soort als pionier omschreven en heeft hij een UFK-waarde 3 (zeldzaam). Er waren weinig nitrofyten, alleen onder overhangende struiken die voor verrijking zorgden en dat terwijl deze groep in Nederland rijkelijk vertegenwoordigd is. Ondanks het feit dat deze muur nog relatief jong was, zijn er toch 31 soorten op gevonden, wat een redelijke score genoemd mag worden. Stadsmuurtjes die ouder worden, kunnen lichenologisch zeer de moeite waard zijn.

Het prielenbos aan de Noord-Aa leverde -natuurlijk- een totaal ander beeld op.

Met *Hypogymnia physodes*, *H. tubulosa*, *Parmelia acetabulum*, *P. borrieri*, *P. perlata* en *Usnea subfloridana* (een baardmos) mag dit bos zeker interessant genoemd worden. *Haematomma ochroleucum* wordt in Zuid-Holland sporadisch aangetroffen. De soort komt er in de duinen voor en daarbuiten in vochtige bosjes. *Candelaria concolor* breidt zich de laatste jaren uit naar het westen. Daarvoor was hij tot de zandgronden beperkt. *Parmelia soledians* is in zoverre bijzonder daar deze soort zo'n 10 jaar geleden op wilg in de Biesbosch voor het eerst werd gevonden. Sindsdien heeft hij zich snel over Nederland verspreid. Wordt een bos met rust gelaten, dan profiteren er een aantal soorten van: *Trapeliopsis* ssp., *Placynthiella* ssp., *Scoliciosporum*, *Usnea* ssp. en *Cladonia* ssp. Dood hout komt tot leven.

Leo Spier in actie in het prielenbos

KM-hok 30-57-33. (Coörd.: 92/452).
1. Bakstenen muur van parkeergarage.
2. Gasbeton(?) blokken van speelruimte.
3. Biels.

Acarospora fuscata 1
Aspicilia contorta 1
Bacidina spec. 1.2
Buellia ocellata 1*
Buellia punctata (Vliegenstrontjesmos) 1
Caloplaca citrina (Citroenkorst) 1.2
Caloplaca holocarpa. 1
Candelariella aurella 1.2
Cladonia fimbriata (Kopjesbekermos) 1
Cladonia subulata 1**
Lecania inundata 2*
Lecania rabenhorstii 1.2
Lecanora albescens 1.2
Lecanora campestris 1
Lecanora dispersa 1.2 (Verborgen schotelkorst)
Lecanora flotowiana 1
Lecanora muralis (Muurschotelkorst) 1.2
Lecanora polytropa 1
Lecidella stigmathea 1.2
Lepraria incana (Gewone poederkorst) 1
Phaeophyscia orbicularis (Rond schaduwmos) 1.2
Physcia adscendens (Grof kroesmos) 1
Physcia caesia (Rond kroesmos) 1
Physcia tenella (Fijn kroesmos) 1
Rinodina gennarii 1
Scoliciosporum umbrinum 1*
Trapelia coarctata 1.2
Trapelia placodioides 1
Trapeliopsis flexuosa 3
Verrucaria muralis (Steenwratmos) 1
Verrucaria nigrescens 1
Verucaria viridula 1
Xanthoria parietina (Groot dooiermos) 1.2

* Herb. Leo Spier.

** Herb. Laurens Sparrius.

KM-hok 30-47-45. (Coörd.: 94/456).
Prielenbos, wilgen.

Anisomeridium nyssaegenum
Bacidia arnoldiana
Bacidia delicata
Buellia punctata (Vliegenstrontjesmos)
Candelaria concolor **
Candelariella reflexa (Poedergeelkorst)
Cladonia fimbriata (Kopjesbekermos)**
Cladonia humilis (Puntzakbekermos)**
Cladonia macilenta (Melige heidelucifer)
Cladonia ochrochlora (Bleek bekermos)
Evernia prunastri (Eikenmos)
Haematomma ochroleucum (Witgerande stofkorst)**
Hypogymnia physodes (Gewoon schorsmos)
Hypogymnia tubulosa (Witkopschorsmos) **
Lecanora conizaeoides (Groene schotelkorst)
Lecanora expalle (Bleekgroeneschotelkorst)
Lepraria incana (Gewone poederkorst)
Lepraria lobificans **
Micarea prasina
Parmelia acetabulum (Olijf-schildmos) **
Parmelia borrieri **
Parmelia caperata (Bosschildmos)
Parmelia perlata*
Parmelia revoluta
Parmelia soledians */**
Parmelia subaurifera (Verstop-schildmos)
Parmelia subrudecta (Gestippeld schildmos)
Parmelia sulcata (Gewoon schildmos)
Physcia adscendens (Grof kroesmos)
Physcia tenella (Fijn kroesmos)
Physconia grisea (Grijs rijpmos)
Placynthiella icmalea c.a. (Bruineveenkorst) **
Ramalina farinacea (Melig takmos)
Scoliciosporum umbrinum
Trapeliopsis flexuosa**
Trapeliopsis granulosa (Lichte veenkorst)
Usnea cf. subfloridana (Baardmos)
Xanthoria candelaria (Kroezig dooiermos)
Xanthoria parietina (Groot dooiermos)
Xanthoria polycarpa (Klein dooiermos)

Literatuur:

Brand, A.M., A. Aptroot, A.J. de Bakker & H.F. van Dobben. 1988.

Standaardlijst van de Nederlandse Korstmossen. KNNV WM 188:1-68.

GEZIEN IN ZOETERMEER

9 VONDSTEN

Een **buizerd** op het dak van het (oude) stadswerkengebouw aan de v. Leeuwenhoeklaan op woensdag 8 april door *Annemieke de Haas*

Kapjesmorieljes in de middenberm van de Aziëweg ontdekt door *Peter van Wely* en tevens 1 exemplaar in Meerzicht, langs de sprinter in Meerzicht door Barbara Oostdam (een nieuwe soort voor Zoetermeer?)

31 soorten **korstmossen** op te slopen muurtjes op de parkeergarage aan de Boerhaavelaan op woensdag 22 april door *Leo Spiers en Laurens Sparrius* (zie verslag elders in dit blad)

Twee **dagpauwogen** (de eerste dit jaar?) op woensdag 22 april in het prielenbos door *Johan Vos*

Roze winterpostelein, een grote groeiplaats op de hoek Kerkebos- Meerzichtlaan op donderdag 23 april door *Johan Vos*

Gewone ereprijs, een grote groeiplaats in de berm aan de Fivelingo op donderdag 23 april door *Johan Vos*

De *plantenwerkgroep* ontdekte 5 of 6 nieuwe plantensoorten voor Zoetermeer:

- Geelwitte helmbloem** (*Pseudofumaria alba*)- wijk Seghwaert
- Schijnraket** (*Erucastrum gallicum*)- Bedrijventerrein
- Glanzende ooievaarsbek** (*Geranium lucidum*)- wijk Dorp
- Addertong** (*Ophioglossum vulgatum*)- Westerpark (50 expl.)
- Grote engelwortel** (*Angelica archangelica*)- Driemanspolder

Het **veelkleurig vergeet-mij-nietje** (*Myosotis discolor*) is een bijzonder lastige soort om te determineren. In het Westerpark zijn enkele exemplaren aangetroffen van wat volgens de Heukel's flora dit veelkleurig vergeet-mij-nietje zou moeten zijn. We zullen materiaal ter controle opsturen. Indien de determinatie juist wordt bevonden, is dit de 6e nieuwe soort.

Een **veenmol** (zie voor afbeelding kwartaalbericht nr. 18) werd door *mw. Lauterslager* uit Buytenwegh naar de Soete Aarde gebracht. Deze krekkel werd na bestudeerd en gefotografeerd te zijn weer elders in Zoetermeer losgelaten.

Een **brede orchis** werd door *Jo Schunselaar* gemeld uit het Buytenpark (km-hok 30.57.22) op 13 mei.

Tijdens de natuurexcursie voor Zoetermeerse raadsleden werd melding gemaakt van een **(ring?)slang** aan de Jachtwerf 8-10 in de Leyens! Wie kan deze melding bevestigen?

Tijdens de FLORON-inventarisatiedag in het Westerpark op 30 mei j.l. werden een **jacobsvlinder**, een **citroentje**, meerdere **atalanta's** en **icarusblauwtjes** waargenomen.

Een **jacobsvlinder** en honderden **bruine kikkertjes** in het Buytenpark op 6 juni gemeld door *Tilly*. Een **ransuil** en grote aantallen kleine **zwarte rupsjes** bij elkaar (**dagpauwoog**) op de brandnetel in een van de Buytenparkhokken op woensdag 17 juni.

Tijdens onze Buytenparkexcursie op 20 juni j.l. ontdekten we een aantal exemplaren van de **kruisbladige wolfsmelk** (*Euphorbia lathyrus*), een soort die in een ver verleden ook al eens in het Westerpark werd aangetroffen.

Marit: Eindelijk ontdekt wie in die rare klodder 'cement' op de muur naast mijn achterdeur woont. Soms zaten er gaatjes in, die even later weer waren dichtgemetseld en nooit zag ik wie dat deed. Nu heb ik 'r betrapt: een **wespje**. Ze heeft inmiddels alle gaten weer gevuld en dichtgeplakt en bouwt aan een nieuwe serie holletjes. Ik vind ze niet op urntjes lijken; eerder op zwaluwnesten. Eind mei: een jonge **bonte platte specht** onder het Ministerie van Onderwijs. Fatale botsing met het plaatstalen fort?

10 MOSSEN IN ZOETERMEER

Pieter Korstanje

Het afgelopen jaar heb ik in Zoetermeer een onderzoekje verricht naar de stand van de mossen. Op 20 november van het vorige jaar heb ik hierover een lezing gegeven. Gevolgd door een excursie op 6 december.[\[1\]](#)

Wanneer je op zoek gaat naar mossen, gaat er een wereld voor je open. Mossen kennen een grote variatie aan vormen en standplaatsen. Vaak blijkt een pluk mossen die je in eerste instantie voor één soort aanziet te bestaan uit verschillende soorten. Het determineren van mossen is dan ook een hele kunst. Niet alleen omdat de mosplantjes vrij klein zijn, maar vooral omdat de verschillen tussen de soorten onderling soms gering zijn.

Mossenrijke gebieden in Zoetermeer zijn het Noord-Aa gebied, het Westerpark en de Poldertuinen. Een ander interessant gebied wordt gevormd door het Buytenpark. Verder zijn er veel soorten die minder kieskeurig zijn en die je door de hele stad kunt vinden. Zelfs in uw eigen achtertuin, of op het dak van uw schuurtje.

Hieronder staan de resultaten van een het afgelopen jaar. Hier zitten ook de resultaten bij van een onderzoekje verricht door het IBN in het van Tuylpark. In de onderstaande lijst heb ik aangegeven welke soorten er min of meer specifiek zijn voor het betreffende gebied. Veel soorten beperken zich niet tot één gebied, maar zijn door heel Zoetermeer te vinden. Tijdens de excursie van 6 december zijn een paar soorten gevonden die nog niet op naam zijn gebracht. Het is dus mogelijk dat de lijst nog langer wordt. Ik heb verder een inschatting gemaakt van de mate waarin de mossen in Zoetermeer voorkomen. Een soort die in Zoetermeer zeldzaam is, kan in de rest van Nederland overigens best algemeen zijn.

Aangezien ik inmiddels niet meer in Zoetermeer woon, kan ik mijn onderzoek helaas niet voortzetten. Wellicht is er iemand anders die zich wat meer in de Zoetermeerse mossen wil gaan verdiepen?

Overzicht van de Zoetermeerse mossen

voorkomen in Zoetermeer: a = algemeen ma = minder algemeen z = zeldzaam

Noord Aa:

Helm-roestmos	Frullania dilatata	z
Veen knikmos	Bryum pseudotriquetrum	ma

Nieuwe namen

Buytenpark:

Vergeeten smaragdsteeltje	Barbula hornschuchiana	z	Pseudocrossidium hornschuchianum	Spits smaragdsteeltje
Klei smaragdsteeltje	Barbula unguiculata	a		
Knopjesmos	Aulacomnium androgynum	z		Gewoon knopjesmos
Knikkertjesmos	Physcomitrium pyriforme	ma		Gewoon knikkertjesmos
Kleimos	Pottia truncata	a	Tortula truncata	Gewoon kleimos

[\[1\]](#) Zie ook nr. 16 blz. 14, nr. 20 blz. 13. Met excuus van de redactie aan Peter Korstanje dat deze bijdrage niet verscheen in nr. 19!

Westerpark:

Kantmos	<i>Lophocolea heterophylla</i>	ma		Gedrongen kantmos
Gewoon haarmos	<i>Polytrichum commune</i>	z		
<i>Pellia epiphylla</i>		ma		Gewoon plakkaatmos
Kleivedermos	<i>Fissidens taxifolius</i>	z		
Achterlichtmos	<i>Bryum capillare</i>	ma	<i>Schistidium apocarpum</i>	Gebogen achterlichtmos
Watervorkje	<i>Riccia fluitans</i>	z		Gewoon watervorkje
Groot rimpelmos	<i>Atrichum undulatum</i>	z		

Poldertuinen:

Gewoon veenmos	<i>Sphagnum palustre</i>	z		
Rood viltmos	<i>Aulacomnium palustre</i>	z		
Haakmos	<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	z		Gewoon haakmos
Boompjesmos	<i>Climacium dendroides</i>	z		
Puntmos	<i>Calliergonella cuspidata</i>	ma		Gewoon puntmos
Gewoon sikkemos	<i>Drepanocladus aduncus</i>	z		Moerassikkemos
Groot laddermos	<i>Pseudoscleropodium purum</i>	z		

Geheel Zoetermeer:

Purpersteelje	<i>Ceratodon purpureus</i>	a		Gewoon purpersteeltje
Krulmos	<i>Funaria hygrometrica</i>	a		Gewoon krulmos
Sikkelsterretje	<i>Dicranoweisia cirrata</i>	a		Gewoon sikkelsterretje
Gewoon dikkopmos	<i>Brachythecium rutabulum</i>	a		
Zilvermos	<i>Bryum argentum</i>	a		
Kleigreppelmos	<i>Anisothecium varium</i>	a	<i>Dicranella varia</i>	
Gewone haarmuts	<i>Orthotrichum affine</i>	a		
Parapluutjesmos	<i>Marchantia polymorpha</i>	a		
Muurmos	<i>Tortula muralis</i>	a		Gewoon muursterretje
Muisjesmos	<i>Grimmia pulvinata</i>	a		Gewoon muisjesmos
Rood knolletjes knikmos	<i>Bryum rubens</i>	z		Braamknikmos

11 VERHUISBERICHT STEENBREEKVAREN UIT HET STREEKBLAD VAN 15 MEI J.L.

Van de stadspagina geplukt.

Zeldzame steenbreekvarens verplaatst

Vorige week heeft de gemeente een groot aantal steenbreekvarens verplaatst. De steenbreekvaren is een muurplant die in steden voorkomt. Deze plantensoort wordt in z'n voortbestaan bedreigd en staat daarom op de rode lijst. De steenbreekvarens werden gevonden op een daktuin en parkeergarage die binnenkort worden afgebroken. Om deze muurplanten voor Zoetermeer te kunnen behouden, zijn ze naar een andere plek in Zoetermeer overgebracht.

In Zoetermeer wordt al ruim 15 jaar onderzoek gedaan naar wilde planten om de Zoetermeerse flora in kaart te brengen. Zo zijn in de loop van de jaren ruim 600 wilde planten in Zoetermeer gevonden; bijna de helft van de hele Nederlandse flora. Bij één van de inventarisaties werden de steenbreekvarens door een lid van de KNNV-plantenwerkgroep afdeling Zoetermeer ontdekt.

Kalkrijk

Bij een onderzoek door een adviesbureau bleek dat er in

Zoetermeer geschikte plekken zijn om de varens over te brengen. Zo moest op een plek in Zoetermeer een muur gerenoveerd worden. Deze muur wordt nu opgebouwd met de oude stenen van de daktuin. Tegelijkertijd worden de muurbroekstukken met steenbreekvarens erin gemetseld. Daarvoor wordt speciale kalkrijke specie gebruikt, zodat de muurvarens zich gemakkelijk kunnen vermeerderen. Waar de zeldzame planten geplaatst zijn, blijft geheim. U begrijpt vast wel waarom...

15 mei

ele gemeentelijke informatie
<http://www.tref.nl/zoetermeer>

12 STEDELIJKE OF SPECIFIEKE AANDACHTSOORTEN

Johan Vos

Dit keer uw speciale aandacht voor vier opvallende soorten die pas hoogzomer aan hun bloei beginnen en onder gunstige omstandigheden tot diep in de herfst doorbloeien. Het gaat om twee soorten in de natte sfeer: koninginnekruid en watermunt, en twee soorten in de droge meer stedelijke sfeer: Sint-janskruid en zeepkruid.

Eupatorium cannabinum (**koninginnekruid** of leverkruid) is een hoogopgaande overblijvende plant met talrijke roze-witte tot roze-rode bloemhoofdjes die uitsluitend uit buisbloemen bestaan. De stijlen hangen ver uit de bloemen wat de hoofdjes een "wollig" aanzien geeft.

De naam *Eupatorium* is afkomstig van Mithridates Eupator (124- 64 voor Chr.), koning van Pontus, waarvan bekend is dat hij kruiden kweekte die bij vergiftiging het onheil ongedaan konden maken. *Cannabinum* is terug te voeren op cannabis (hennep) naar de overeenkomst in vorm van de bladen. De naam leverkruid dankt de soort aan het feit dat zij vroeger aangewend werd bij leverziekten. De naam koninginnekruid moet opgevat worden als een verbastering van het Duitse *Kunigundekraut*. *Kunigunde* was de vrouw van keizer Hendrik II en gold als patrones van zieke

Koninginnekruid

kinderen. Zij stierf in 1033 en volgens oude legenden zijn vele zieken genezen na een bezoek aan haar graf. Later gebruikte men het gekneusde kruid (*Herba Sanctae Kunigundae*) om op wonden te leggen. Tot in de vorige eeuw werd het kruid voor dit doel gebruikt.

Koninginnekruid komt in bijna heel Nederland voor op vochtige standplaatsen waar organisch materiaal wordt afgebroken. Dit gebeurt o.a. langs plassen en sloten waar slootbagger op de oevers wordt neergegooid en waar ook andere typische "natte-ruigte-soorten" als harig wilgenroosje en grote valeriaan te vinden zijn.

Koninginnekruid staat bekend als soort met een grote aantrekkingskracht voor bijen, zweefvliegen en vooral vlinders. Deze eigenschap deelt de soort met de distels, die eveneens lange buisbloemen hebben.

Op de zware Zoetermeerse kleigrond is koninginnekruid niet in staat om zich gemakkelijk uit zaad te vestigen en komt zij dan ook zeer spaarzaam voor.

Worden daarentegen pollen van deze soort aangeplant dan kunnen de planten het jarenlang volhouden. (In de poldertuinen al sinds 1991) Op deze wijze aangeplant is koninginnekruid tevens in staat om op veel drogere standplaatsen te gedijen als waar zij van nature te vinden is, zoals in particuliere tuinen. Bij vlinderliefhebbers mag deze fraaie plant, naast vlinderstruik en hemelsleutel dan ook nooit ontbreken.

Een naaste verwant van ons koninginnekruid, de uit Noord-Amerika afkomstige *Eupatorium purpureum* met purpere buisbloemen is ook erg in trek bij vlinders.

Deze soort is over het algemeen bij de Nederlandse tuincentra verkrijgbaar, hoewel inheemse soorten de laatste tijd ook steeds vaker gewoon te koop zijn.

Mentha aquatica (**watermunt**) is een forse, sterk geurende, vaak paars aangelopen overblijvende plant die vrij veel voorkomt langs oevers van voedsel- en kalkrijke wateren. De symmetrische lila bloemen zijn gerangschikt in kransen waarvan de bovenste veel weg heeft van een bolvormig hoofdje. Volgens oude bronnen zou de naam Mentha afkomstig zijn van het woord minthos waarmee de Grieken iets sterk riekends aanduiden. Dezelfde grieken beschouwden munt als een heilig kruid waarvan men de doden een bosje mee gaf. Dit gebruik gaat zelfs nog veel verder terug tot de tijd van de farao's van Egypte. Watermunt verdraagt regelmatig waterstanden van boven het maaiveld en dankt daar de soortnaam aquatica aan wat waterbewonend betekent. Deze soort komt in bijna heel Nederland voor op humeuze tot venige grond. Ook kan watermunt nogal wat zout verdragen en dat

Watermunt

verklaart dan weer haar voorkomen in natte duinvalleien. Deze eigenschap deelt zij trouwens met heelblaadjes, een soort die ook zo nu en dan in Zoetermeer wordt gesignaleerd. In Zoetermeer komt watermunt nog het meest langs de hooggelegen weteringen voor en neemt daar een belangrijke plaats in tussen oeverplanten als riet, harig wilgenroosje, heen, kalmoes, gele waterkers, moerasvergeet-mij-nietje e.d. Van al deze waterkantsoorten is watermunt de laatstbloeiende.

Hoewel vrijstaande watermunt meestal niet hoger wordt dan 50 cm. kan zij zich tussen het riet opwerken tot wel zo'n 1 meter hoogte! Watermunt staat bekend als drachtplant voor wilde bijen en hommels en nectarplant voor vlinders en vervult door z'n bloei tot in oktober een belangrijke motelfunctie in Zoetermeer. Ook bij de tuinvijver kan zij deze belangrijke rol spelen en bovendien heeft u er dan goed zicht op.

Hypericum perforatum (**Sint-Janskruid**) is de meest voorkomende hertshooisoort in Nederland. Sint-Janskruid is een overblijvende, goudgeel bloeiende, middelhoge plant met stevige stengels met twee opgaande lijsten die houtig aanvoelen. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor de Nederlandse geslachtsnaam "hertshooi" dat hard hooi betekent. De naam Hypericum zou afgeleid zijn van hypo (onder of tussen) en ereiko (heide) om aan te geven dat nogal wat soorten van dit geslacht op de heide voorkomen. De soortnaam perforatum is afkomstig van de doorschijnende oliekliertjes aan de bladrand die de indruk maken van doorboord (geperforeerd) te zijn. Met Sint Jan (24 juni) wordt het tijdstip aangeduid dat de soort z'n hoogste bloei bereikt.

Sint-Janskruid

De soort staat nog steeds bekend om zijn veelzijdige geneeskrachtige eigenschappen. (o.a. Sint-Jansolie). Sint-Janskruid is te vinden op droge, zonnige standplaatsen in zandige wegbermen, langs spoorlijnen en ook wel tussen de verharding. Deze stedelijke plekken hebben gemeen dat zij vaak onderhevig zijn aan sterke temperatuurswisselingen. Ook in Zoetermeer levert de stadsspoorlijn en directe omgeving nogal wat groeiplaatsen van deze soort op. In z'n algemeenheid is het Zoetermeerse maaibeheer niet optimaal geschikt voor een soort die omtrent de langste dag in volle bloei staat.

Er zijn echter uitzonderlijke situaties, zo wordt de zonnige middenberm van de Afrikaweg bijvoorbeeld pas in augustus gemaaid. Het resultaat is een stabiele populatie van deze soort gedurende de laatste 10 jaren.

Sint-Janskruid verkeert daar in het bonte gezelschap van soorten als knoopkruid, boerenwormkruid, duizendblad, peen, jacobskruid en hier en daar zelfs gewone ossentong. (zie ook het ossentongartikel in Kwartaalbericht nr 14)

Overigens vestigt het tweejarige jacobskruid met zijn pluizende zaden zich veel gemakkelijker in dit type bermen dan Sint-janskruid dat het wat de vestiging betreft moet hebben van hooitransport.

De Sint-jansvlinder of bloedvlekvlinder vliegt van juni tot eind augustus en gebruikt verschillende klaversoorten waaronder rolklaver als waardplant en onderhoudt dus in tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden geen specifieke relatie met het Sint-janskruid. Voor zover ik weet wordt deze vlinder nooit in Zoetermeer waargenomen.

Saponaria officinalis (**zeepkruid**) is een forse, overblijvende plant met roze-witte bloemen die meestal in grote groepen groeit. De relatief grote bladeren vallen op door de uitspringende nerven en de bloemen verspreiden een sterke, zoete geur.

De naam *Saponaria* is afkomstig van het Latijnse woord *sapo* dat zeep betekent. Als de wortel in schijfjes wordt gesneden en met water wordt geschud ontstaat er een zeepachtig schuim. De soortnaam *officinalis* duidt op een geneeskundig gebruik in het verleden. Er werd een bloedreinigende en urine- of zweetafdrijvende werking aan toegeschreven. Zowel het kruid zelf (*Herba*) als de wortel (*Radix*) werden gebruikt. (*Herba et Radix Saponariae*) Zelfs nu nog wordt toiletzeep wel eens voorzien van het aroma van zeepkruidbloemen.

Zeepkruid

Zeepkruid is een soort die oorspronkelijk afkomstig is uit Zuid-europa en langs de grote rivieren en spoordijken Nederland is binnengedrongen. Ook in de kalkrijke duinen kunnen we haar op verstoorde plaatsen in grote "haarden" aantreffen.

In Zoetermeer is haar voorkomen voor zover ik weet tot de spoorlijnen en -emplacements en soms ook tussen de verharding in de wijken beperkt. Al jaren is er een grote groeiplaats te vinden iets ten oosten van station Zoetermeer-oost. Ook als tuinplant komen we haar nog wel eens tegen en in die hoedanigheid dan vaak met gevulde bloemen. Deze "misvormingen" produceren geen nectar en leveren dus geen bijdrage aan de voedselvoorziening van insecten.

De enkelbloemige vorm daarentegen mag zich wél verheugen in hun belangstelling. Van Thijssen zelf weten we dat de bloemen in de avondschemering vooral uiltjes lokken. De nectar zit zo diep in de bloemen verborgen dat sommige van deze vlinders in hun poging om bij de nectar te komen de bloem "ontwrichten".

Van de aardhommels weten we dat ze om bij de nectar te komen niet zo moeilijk doen, maar gewoon inbreken via de zijkant door een gat in de kelkbuis te bijten.

Helaas blijft de bloem bij deze nectarroof zelf onbestoven en zal zaadzetting dan ook uitblijven.

BUITEN DE AFDELING

13 PLATFORM GROEN

Bob de Lange

Nieuwe raad

Zoals bekend heeft de heer R.R. van Hek zijn wethouderszetel voor groen en milieu moeten afstaan. We zijn nooit echt onder indruk geweest van zijn groene beleid; zijn belangrijkste bijdrage, het stadsnatuurplan, is hopeloos vertraagd en zal pas later dit jaar voor openbare discussie beschikbaar komen.

De nieuwe wethouder, de heer A.P. Heidema, heeft een uitstekende pers en maakte bij zijn eerste optreden in de adviesraad voor Natuur & Milieu een goede indruk, zodat we hoop hebben voor de toekomst. Platform Groen zal ook de nieuwe raad kritisch volgen op de groene resultaten.

Plan Wielewaal

Door contacten via-via heben we van het Bouwfonds een donatie gekregen die goed is voor het grondverzet van het Plan Wielewaal. Na eerdere toezeggingen van de provincie en het Bolsfonds lijkt de financiering nu rond. Voor de uitvoering moeten we nog wachten op een ontgrondingsvergunning en op het einde van de broedtijd. We hopen het plan in de loop van dit jaar te realiseren.

Kunstwerken in Buytenpark

Een groep kunstenaars zal, met steun van de gemeente, in de komende maanden op verschillende plaatsen in Zoetermeer een aantal projecten realiseren. Aan Platform Groen is advies gevraagd over de projecten die in het Buytenpark zullen komen. We hebben in beginsel positief gereageerd, doch de voorwaarden gesteld dat de projecten zoveel mogelijk buiten de broedtijd worden opgesteld en geen schade veroorzaken. De kunstwerken worden van natuurlijke materialen, vooral snoeihout, gemaakt en zullen langs de paden worden opgesteld, zodat bezoekers niet door de begroeiing hoeven te lopen. Voorstellen om aan de oevers projecten te maken hebben wij afgewezen. Een project gebouwd van jonge wilgentenen viel letterlijk goed in de smaak bij de Exmoor pony's, die het in de kortste keren hebben opgegeten.

Bestemmingsplan Meerpolder

De protesten van Platform Groen tegen de procedure die inhield dat voor het nieuwe bestemmingsplan Meerpolder alleen met de bewoners van de polder werd gesproken, hebben succes gehad. Platform Groen is uitgenodigd in de klankbordgroep zitting te nemen. We hebben deze uitnodiging zorgvuldig overwogen. Na de avond in Olympus was het immers duidelijk geworden dat vele bewoners de voorkeur geven aan het concept van de landinrichting waarbij een flink deel van de polder wordt ingericht als weidevogelreservaat en de rest ofwel ongemoeid blijft, of beheersgebied wordt. We vreesden dat, bij mislukking van het plan van de gemeente, voor ons een zwarte piet lag te wachten. Desondanks hebben we besloten toch mee te praten, waarbij we wel als uitgangspunt hebben aangegeven dat we de lijn van de landinrichting steunen en dat onze deelneming geen goedkeuring inhoudt van het voorgaande overleg. De gemeente onderzoekt de mogelijkheden van alternatieve, externe financiering.

Chinees themapark

De provincie is tegen de bouw van het Chinees themapark in de Driemanspolder en heeft andere locaties voorgesteld. De Driemanspolder is immers een prioriteitsgebied in de Groen Blauwe Slinger, die voorziet in een natuurlijk open landschap met water en boompartijen voor natuur en recreatie. Naar onze mening wil de gemeente de naam van Zoetermeer weer eens levensgroot op de kaart zetten en probeert zij dit te doen met een beroep op de werkgelegenheid en de economische belangen. Wij en vele anderen hebben ernstige twijfels over de voordelen hiervan en zien opnieuw gevaren voor een financiële strop zoals bij de Wereldruiterspelen de de Floriade. Ook vrezen wij dat de ca. honderd Chinese werknemers een beslag zullen leggen op de sociale voorzieningen. Platform Groen overweegt een protestactie te organiseren, doch wij willen zekerheid dat wij handelen namens onze achterban. Afgesproken is dat de leden van Platform Groen hun achterban zullen raadplegen en om ideeën zullen vragen voor de organisatie van acties.

Henk Ploeger stapt op

Henk Ploeger is een van de oprichters van Platform Groen en heeft door de jaren heen het Platform met enthousiasme gesteund namens Milieudefensie. Henk raakt echter steeds meer bezet door zijn politieke activiteiten sedert hij voorzitter van de fractie van Groen Links in de raad is geworden. Hij heeft met spijt aangekondigd dat hij Platform Groen moet verlaten en zoekt nu naar een opvolger. We zijn Henk veel dank verschuldigd voor het vele werk dat hij heeft geleverd en wensen hem veel (groen) succes in de politiek.

Kanobaan in Buytenpark?

Sedert november circuleert het bericht dat in het Buytenpark een kanobaan zal worden ingericht, in combinatie met een te bouwen klimhal. Onze monitor-vrijwilligers hebben met verbijstering op dit bericht gereageerd en vrezen (terecht) voor ernstige schade aan de natuurwaarden. De heer R. Mulder, hoofd Beheer & Onderhoud, heeft ons bezworen dat er, voordat enig besluit wordt genomen, overleg zal worden gevoerd met Platform Groen en de monitor-vrijwilligers. Ondanks vele aanmaningen hebben wij nog steeds geen afspraak voor dit gesprek. Naar onze mening is het plan voor een kanobaan in het Buytenpark een slechte zaak en we zullen alternatieve mogelijkheden voor de kanovaarders voorstellen.

Kappen in voorjaar

We hebben een bezwaarschrift ingediend tegen het voornemen van de gemeente in het voorjaar op een viertal plaatsen bomen te kappen. We vinden het onverenigbaar dat de gemeente van de burgers verlangt dat zij tussen 15 maart en 1 juli hun hondjes aan de lijn houden en zelf zwaar verstorende werkzaamheden uitvoert. Vooral het kappen van een deel van de boomgaard aan de Ruimtedreef is een ingrijpend verlies van natuurwaarden.

14 BOMENFIETSRoutes DOOR ZOETERMEER

Rob Wiewel

De Stichting Bomen Over Leven heeft een boekje uitgebracht: **'Bomenfietsroutes door Zoetermeer'**. Dit boekje maakt deel uit van het samenwerkingsproject 'Bomen over Leven', met Vereniging Terra Kunstprojecten. Dit project behelst een buitententoonstelling met beeldende kunst, theater, muziek, fotografie, video en poëzie en duurt tot en met 31 augustus. Twee gedetailleerde routebeschrijvingen voeren de fietser langs tal van bijzondere en waardevolle bomen in de woonwijken en het buitengebied van Zoetermeer. Daarbij zijn ook diverse 'lievelingsbomen' van inwoners van Zoetermeer. Zij vertellen welke betekenis de lievelingsboom in kwestie voor hen heeft. Behalve de leeftijd van een aantal bomen geeft het boekje ook inzicht in oude gebruiken van bomen, door onze voorouders. Het 26 pagina's tellende boekje ziet er prachtig uit. Het bevat behalve de twee routebeschrijvingen ook een aantal

Producties Bomen Overleven

foto's, een illustratie, zes 'boomgedichten' -waarvan enkele tot nadenken stemmen-verhalen van inwoners van Zoetermeer over hun lievelingsboom, een plattegrond waarop de fietsroutes staan, een plattegrond met daarop de lokaties van de kunstwerken alsmede een bijlage met uitgebreide informatie over de deelnemende kunstenaars aan het project 'Bomen over Leven', hun kunstwerken en hun inspiratie. Het boekje is een aanwinst voor iedereen die graag fietst en van bomen en/of kunst houdt, of hiermee op z'n minst eens wat nader wil kennismaken. Beide fietsroutes lenen zich overigens ook prima als wandelroutes. **'Bomenfietsroutes door Zoetermeer'** kost slechts f3,75 en is in Zoetermeer verkrijgbaar bij de **VVV** (Zuidwaarts 7) boekhandel Ribberink (Stadshartpassage), restaurant AA-Zicht (Strand 1) en in Zoeterwoude bij boerderij 't Geertje (Geerweg 7). AC. Het boekje kan ook per giro worden besteld door overmaking van f 7,- op postgiro 4032484 ten name van de Stichting Bomen Over Leven, postbus 7124, 2701 Zoetermeer, onder vermelding van: **'Bomenfietsrouteboekje'**.

15 ONTWERP STADSNATUURPLAN TER INZAGE

Johan Vos

Met ingang van maandag 29 juni 1998 ligt het ontwerp van het natuurbeleidsplan van de gemeente ter inzage. In dit stadsnatuurplan wordt beschreven hoe de gemeente de komende jaren met de natuur in en om de stad wil omgaan. Nu zult u misschien zeggen: dat verhaal gaat natuurlijk over het Westerpark, of over het Noord-Aa-gebied.

Het logo van het stadsnatuurplan

Uiteraard gaat het verhaal daar gedeeltelijk ook over. Maar ook in de stad, tussen de huizen en in de tuinen komt natuur voor: een braakliggend landje met klaprozen, bosjes met vogels of een vlinder in de tuin. Natuur in de directe omgeving van de mensen heeft een positieve invloed op de leefbaarheid van de buurt. Kinderen kunnen er spelen, volwassenen kunnen er van genieten of misschien de natuur een handje helpen. Het stadsnatuurplan wil u uitnodigen om na te denken over en mee te werken aan het realiseren van meer natuur in Zoetermeer, ook bij u in de buurt. Om te beginnen kan dat door het stadsnatuurplan in te zien bij de balie van het stadhuis, op de wijkposten of in het centrum voor natuur en milieu "De Soete aarde". Tot en met 30 september 1998 kunt u reageren door middel van een antwoordformulier dat op genoemde plaatsen te verkrijgen is of door middel van een brief. Op de gemeentedag (zaterdag 19 september 1998) zal aandacht geschonken worden aan het stadsnatuurplan door middel van o.a. excursies en een natuurwedstrijd. Op die dag kunt u ook rechtstreeks reageren op het stadsnatuurplan. Een samenvatting van het stadsnatuurplan (met foto's) is ook te vinden op Internet: [http\surf.to\duurzaam.zoetermeer](http://surf.to\duurzaam.zoetermeer).

16 WONDERKOPJES

Marit

De dames van de kikkerpoel bedankten dit voorjaar voor de eer. Geen trek in kwakende knellende kerels op hun nek. Ze gingen hun eigen weg, lekker pissebedden schransen op de composthoop, meiden onder mekaar. De mannen bleven achter in de vijver. Ronkend, opgeblazen, druk druk druk. Het water kolkte wekenlang van opwinding maar dat leverde natuurlijk niks op. Al met al naderde Pasen zonder kikkerdril. Er dreigde een lente zonder kikkervisjes, dus ik greep in. So much for female solidarity. Dril uit de sloot werd neergevlid op het zonnigste plekje van de vijver. Prompt haastten de kikkerdames zich terug naar huis. Niets zo verleidelijk als babygeur, zelfs die aan het kroost van anderen; en de volgende morgen hadden de meiden hun eigen eitjes er naast gelegd. Toch nog een vijver vol dril! De mannen hebben er nog nachtenlang zelfvoldaan op zitten kwaken.

Ieder jaar moeten een paar kikkervisjes eraan geloven. In een glazen bak op de vensterbank dienen ze hun toverkunst te vertonen: veranderen van vis met staart in een 'homunculus', een miniem mensvormig wezentje. Want wat is er zo fascinerend aan de metamorfose van een kikkertje? Iedereen die ooit zwanger is geweest of daar anderszins constructief aan heeft bijgedragen, kent de nieuwsgierigheid naar het mensenlarfje, verstopt in zijn moeders buik. Dat zwemt daar maar onzichtbaar rond, wat doet het, hoe groeit het, zitten er al teentjes aan en vingertjes? En bij donderkopjes zie je het gebeuren. Het puntje in het glazen ei wordt komma, uitroepeten, gaat wriemelen, komt tot leven. In de warmte van de huiskamer zie je kikkervisjes met het uur groter groeien. Echte dikkopjes, bolle buikjes, als biggetjes rollend in hun zelfgepoepte modder. Kijk ze lekker slobberen van het goudvissenvoer, zo ziet moeder het graag! En dan, kijk nou toch, ontspruiten er beentjes. Vormloze sprietjes totdat er knikjes in komen. Hieltjes, knietjes. Voeten met echte teentjes. Het grut gaat de schoolslag oefenen, spreid sluit, en ineens kunnen ze zitten op echte hurkjes. Als de beentjes klaar zijn floepen de armpjes tevoorschijn. Die zaten verstopt onder hun jas, omdat ze net als kleuters de uitgang van hun mouw niet konden vinden. De eerste dagen weten ze zich geen raad met al die ledematen. Moeten ze nou zwemmen met hun benen of hun staart? De staart lost het dilemma en zichzelf op. Hij krimpt; alleen het puntje blijft nog een tijd de kikkerbips sieren. Dan willen de kikkertjes het water uit, verbaasd zitten ze op drijfplanten adem in hun gloednieuwe longetjes te happen. Ze moeten nodig naar buiten, luizen eten. Hun koude handjes kriebelen in de mijne als ik ze terugbreng naar de vijver, naar hun echte moeder. Nu maar hopen dat die ze niet meteen opvreet.

Ik kijk al dik veertig jaar naar kikkervisjes en ik snap nog steeds niet hoe het werkt. Want er is een sprong in hun ontwikkeling, omstreeks het floepen van de voorpootjes, die me telkens weer ontgaat. Het ene moment zijn het nog rolronde dikkopjes met hun vel wijd en doorschijnend als een opgeblazen ballon om zich heen. Dikke buik, vissenoogjes, sabbelsnuit. En als ik dan even de andere kant op kijk, trekt het velletje strak. Ineens hebben ze een atletisch figuur, met een buik zo plat dat je je afvraagt waar ze hun ingewand gelaten hebben. Van het ene moment op het andere hebben ze een echt kikkerkoppie met bolle ogen en een brede bek, stippen en strepen op de juiste plek. Omgetoverd van vis met voetjes tot kikker met staart. Hoe doen ze dat nou toch? Ik heb er dit jaar maar eens een bril bij opgezet en nog steeds heb ik ze niet kunnen betrappen. De eerstkomende veertig jaar zijn die donderkopjes nog niet van me af.

Eigenlijk is deze column nu rond. Maar ja, dit is de KNNV Zoetermeer, daar weten ze alles

al van kikkers. Dus moet er minstens nog een ethisch-ecologische moraal bij. Vooruit dan maar.

Het opfokken van kikkervisjes door troetelzuchtige middelbare dames, daar heeft u helemaal gelijk in, is absoluut nutteloos voor de natuur. Kirrende verhalen (zie boven) van hoe lief en schattig en leerzaam zijn zelfs ronduit gevaarlijk. Straks willen alle gefrustreerde huismoeders en speurneuzige scholieren kikkervisjes op hun nachtkastje! Alsof dat zo makkelijk is, kikkertjes grootbrengen. Duizend dingen kunnen er misgaan, dat wordt een slachting. En stel je 's voor hoe zulk volk ondeskundig langs waterkanten struint met hun schepnetjes. Hoe ze daar in hun onbenul uitstervende diersoorten opscheppen en vegetaties vertrappen en beschermde vogels van nesten jagen. 't Moest verboden worden. Of is het dat al?

Aan de andere kant: ik durf er wat onder te verwedden dat de fanatiekste natuurbeschermers van nu, in hun jeugd gruwelijke dingen hebben gedaan met dieren. Niet dat ze vliegen de pootjes uittrokken. Maar vast en zeker stopten ze rupsen en stekelbaarsjes zielig in jampotjes. Misschien heeft hun moeder weleens een ontsnapte salamander verdroogd onder hun bed uit gezwabberd. Volgens de overlevering zou-ie het, na een poosje inweken, weer moeten doen; in de praktijk knapten beestjes niet op van hun gevangename. Veel natuurbeschermers schamen zich nog zo over die jeugdzonden dat ze nu het liefst van de natuur een besloten club zouden maken. Alleen toegankelijk voor geballoteerde leden, introducés strikt onder begeleiding.

Maar nu kom ik nogal eens keurige personen tegen, die nooit rupsen in potjes hebben gestopt of salamanders gevangen. Omdat ze van het bestaan van natuur rond hun huis niet willen weten, bleken ze hun stoep met mosdoder, strooien hun tuin blauw met slakkenkorrels, boenen bij het straatputje de vuilnisbak met chloor. Hadden zij, als kind, met kikkervisjes en schepnetjes en jampotjes geklungeld, zouden het dan prettigere mensen zijn geworden? En zou dat vertrapte slootkanten en verstoorde nesten zijn waard geweest?

DATA

17 KALENDER

schrijf in Uw agenda

Maand	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kos- ten	Organisatie
juli					
juli		Ivm het 20-jarig bestaan Het Buitenbeest	stadsboerderij		Het Buitenbeest
		thema-maand: grazers	Het Buitenbeest		3520624
1-jul	19.00	Contactavond KNNV- plantenwerkgroep	De kraal in het		KNNV- plantenwerkgroep
woensdag		Inventariseren Buytenpark	Buytenpark		3412605
6 juli t/m 14 aug	10.30- 16.00	Dagje stadsboerderij op Het Buitenbeest	stadsboerderij	f 7,50	Het Buitenbeest
8-jul	19.00	Contactavond KNNV- plantenwerkgroep	De kraal in het		van te voren aanmelden! KNNV- plantenwerkgroep
woensdag		Inventariseren Buytenpark	Buytenpark		3412605
11-jul	10.00- 11.30	Kinderactiviteit Dierenbescherming	De Soete Aarde	f 3,-	Dieren- bescherming 3423721
zaterdag		Kids for Animals			
15-jul	19.00	Contactavond KNNV- plantenwerkgroep	De kraal in het		KNNV- plantenwerkgroep
woensdag		Inventariseren Buytenpark	Buytenpark		3412605
18-jul		Busexcursie Postel		f 30,-	NKvF 3414145
zaterdag					info G Handgraaf
26-jul	13.00- 14.00	Rondleiding natuurtuin	Westpunt		Natuurtuingroep
zondag			in Westerpark		3416896/3211593
26-jul	14.00	Slootjes/waterdierenexcursie bij Klapachterweg (op de fiets)	De Soete Aarde		3314480/3314957
zondag					
31-jul	20.00	Werkavond	De Soete Aarde		NVVM 0172-618621
vrijdag					
augustus					
		Ivm het 20-jarig bestaan Het Buitenbeest	stadsboerderij		Het Buitenbeest
		thema-maand: ons voedsel	Het Buitenbeest		3520624
8-aug	9.00	Excursie naar Oostvoorne, kijken naar vlinders en planten	De Soete Aarde		KNNV aanmelden bij 079-5931749
zaterdag					
14-aug	20.00	Werkavond	De Soete Aarde		NVVM 0172-618621
vrijdag					

15-aug	9.00	Excursie naar Reeuwijkse Hout	De Soete Aarde	KNNV
zaterdag				079-5931749
22-aug	10.00	Ism Floron wilde planten inventariseren in een stedelijk km-hok Rokkeveen	Station	KNNV- plantenwerkgroep 3412605
zaterdag			Zoetermeer-Oost Oost	
23-aug	13.00- 14.00	Rondleiding natuurtuin	Westpunt	Natuurtuingroep
zondag			in Westerpark	3416896/3211593
23-aug	13.00- 17.00	Kinderfeest op Het Buitenbeest met allerlei spelletjes	stadsboerderij	Het Buitenbeest
zondag			Het Buitenbeest	3520624
28-aug	20.00	Werkavond	De Soete Aarde	NVVM 0172-618621
vrijdag				
september				
sept.		Ivm het 20-jarig bestaan Het Buitenbeest: thema-maand schapen	stadsboerderij Het Buitenbeest	Het Buitenbeest 3520624
2 sept.	19.00	Contactavond KNNV- plantenwerkgroep	schooltuincompl ex	KNNV- plantenwerkgroep 3412605
woensdag		inventariseren Benthuizerplas	Noordhove Sangalloruimte	
6 sept.	13.00- 17.00	Schapendag op Het Buitenbeest met allerlei activiteiten	stadsboerderij	Het Buitenbeest
zondag			Het Buitenbeest	3520624
10 sept.	20.00 uur	Videofilm van W v Meerendonk	De Soete Aarde	Vogelwerkgroep
donderdag				3165270
11 sept.	20.00	Lezing; Desmidiaceen	De Soete Aarde	NVVM 0172-618621
vrijdag				
11 sept.	22.00	Vleermuizenexcursie ism ANWB in het Buytenpark, thema; belang van water voor vleermuzien	Intratuin Voorweg	IVN
vrijdag				3167818
12 sept.	9.00	Excursie naar het Noord-Aagebied	De Groene Schoor Noord-Aa	KNNV
zaterdag				079-5931749
12-sep	14.00	Kinderactiviteiten IVN/WNF/ Scouting		IVN/WNF aanmelden!
zaterdag		Vleermuistentoonstelling in Museon		3615887/3522124

19-sep	11.00-16.00	Gemeentedag thema Europa	stadhuis en	De Soete Aarde
zaterdag	onder voor- behoud	manifestatie stadsnatuurplan	marktplein	3168650
25-sep vrijdag	20.00	Werkavond	De Soete Aarde	NVVM 0172-618621
26-sep zaterdag	14.00	Najaarsbijeenkomst Fuchsiavereniging	De Soete Aarde	NKvF 3414145
27-sep zondag	13.00-14.00	Rondleiding natuurtuin	Westpunt	Natuurtuingroep 3416896/3211593
29-sep dinsdag	14.00	Start bloemschikken 55+	De Soete Aarde ja	Groei en Bloei mw Westdijk 3410067
29-sep dinsdag	20.00	Start cursus Ikebana	De Soete Aarde ja	Groei en bloei E v Vlimmeren 3614633
30-sep woensdag	15.00	Start bloemschikken voor kinderen	De Soete Aarde ja	Groei en Bloei mw Westdijk 3410067

Coördinatie door De Soete Aarde, centrum voor natuur en milieu.

Deze agenda komt 4x per jaar uit.

Opgave van excursies etc voor de maanden oktober, november en december
graag voor 11 september 1998.

18 REGISTER

aalbes	10	barbula unguiculata	15	brandnetel	14
aardhommel	20	beemdlangbloem	5	brede orchis	5,14
achterlichtmos	16	bijen	18,19	brede stekelvaren	7
addertong	14	blauwbloeiende oosterse anemoon	8	brede wespenorchis	5
akkerhoornbloem	8	blauwe anemoon	8	bruin blauwtje	9
angelica archangelica	14	bloedvlekvlinder	20	bruin zandoogje	10
anisotheceium varium	16	boerenwormkruid	20	bruine kiekendief	11
argusvlinder	9	bonte platte specht	14	bruine kikkers	14
atalanta	9,14	boomblauwtje	10	bryum argenteum	16
atrichum undulatum	16	boompjesmos	16	bryum capillare	16
aulacomnium androgenum	15	bosandoorn	10	bryum pseudotriquetrum	15
aulacomnium palustre	16	bosanemoon	7	bryum rubens	16
baardmos	12	boshyacinten	8	buellia ocellata	12
bamboe	7	boterbloem	8	buisbloemen	18
barbula hornschuchiana	15	brachythecium rutabulum	16	buizerd	11,14

calliergonella cuspidata	16	geranium lucidum	14	italiaanse aronskelk	8
candelaria concolor	12	gestreepte witbol	5	jacobskruiskruid	6,20
cannabinum	18	gevlekte aronskelk	7	jacobsvlinder	6,14
cannabis	18	gewone ereprijs	14	japans hoefblad	7
ceratodon purpureus	16	gewone esdoorn	10	japanse duizendknoop	8
citroentje	9,14	gewone haarmuts	16	kalmoes	19
cladonia ssp.	12	gewone ossentong	20	kamgras	5
climacium dendroides	16	gewone veldbies	8	kantmos	16
dagpauwoog	9,14	gewone vlier	10	kapjesmorieljes	14
daslook	8	gewone vogelkers	11	keverorchis	10
dauwbraam	10	gewone vogelmelk	7	kikkerdril	25
deens lepelblad	7	gewoon dikkopmos	16	kikkervisjes	25,26
dicranoweisia cirrata	16	gewoon haarmos	16	klaversoorten	20
dikkopmos	11	gewoon sikkemos	16	klaverzuring	7
distel	18	gewoon veenmos	16	klei greppelmos	11,16
distelvlinder	9	glanzende ooievaarsbek	14	klei smaragdsteeeltje	15
drachtplant	19	grimmia pulvinata	16	kleimos	15
drepanocladus aduncus	16	groene ossentong	8	klein glaskruid	8
dril	25	groot heksenkruid	10	klein koolwitje	9
duist	5	groot koolwitje	9	kleine klaver	9
duizendblad	20	groot laddermos	16	kleine vos	9
eenstijlige meidoorn	10,11	groot rimpelmos	16	kleine vuurvlinder	9
eikenkiemplanten	10	grootbloemmuur	7	klei-smaragdsteeeltje	11
eikvaren	8	grote bonte specht	11	kleivedermos	16
els	11	grote brandnetel	9,11	klimop	10
ereiko (heide)	19	grote engelwortel	14	knikkend vogelmelk	8
erucastrum gallicum	14	grote valeriaan	18	knikkertjesmos	15
es	10,11	grote vossestaart	5	knolboterbloem	8
esdoorn	10,11	haakmos	16	knoopkruid	20
essen-iepenbossen	10	haematomma ochroleucum	12	knopjesmos	15
essen-iepentype	11	halsbandparkiet	7	koniginnenkruid	18
eupatorium	18	harig wilgenroosje	18,19	kornoelje	11
eupatorium cannabinum	18	hartbladzonnenbloem	8	korstmos	12,14
eupatorium purpureum	18	hazelaar	10	krekel	14
euphorbia lathyrus	14	heen (zeebies)	19	kropaar	5
exmoor ponys	21	helm-roestmos	15	kruipwilg	5,6
ezelsoren	4	hemelsleutel	18	kruisbladige wolfsmelk	14
fijnbladige grassen	10	hennep	18	krulmos	16
fissidens taxifolius	16	herba sanctae kunigundae	18	kunigundekraut	18
fluitenkruid	10	hertshooisoort	19	landkaartje	9
fluitenkruidrijk essenbos	10	hommels	19	lelietje van dalen	8
frullania dilatata	15	homunculus'	25	leverkruid	18
funaria hygrometrica	16	hondskruid	5	lichenen	12
geaderd witje	9	hondsroos	10	liesgras	5
geel nagelkruid	10	hondstand	7	liguster	11
geelwitte helmbloem	14	hooibeestje	10	lijsterbes	11
gehakelde aurelia	9	Hypericum perforatum	19	look-zonder-look	10
geknikte vossestaart	5	hypogymnia physodes	12	lophocolea heterophylla	16
gele anemoon	7	icarusblauwtje	9,14	mannagras	5
gele waterkers	19	iep	10	marchantia polymorpha	16

meidoorn	11	riet	19	tubulosa	12
mentha aquatica	19	rietgras	5	usnea ssp	12
moerasvergeet-mij-nietje	19	rietorchis	6	usnea subfloridana	12
moeraswespenorchis	5	rietzwenkgras	5	veelbloemige salomonszegel	7
morieltjes	7	ringslang	14	veelkleurig vergeet-mij-nietje	14
mossen	15	robertskruid	10	veen knikmos	15
muisjesmos	16	rode kornoelje	10,11	veenmol	14
muskuskruid	7	rolklaver	20	vergeten smaragdsteeltje	15
muurmos	16	rood knolletjes knikmos	11,16	vingerhelmbloem	7,8
myosotis discolor	14	rood viltmos	16	vleeskleurige rietorchissen	6
nectarplant	19	rood zwenkgras	5,10	vlier	10
nitrofyten	12	roze vergeet-mij-nietje	4	vlinder	18,19
noordse esdoorn	10	rups	9	vlinderstruik	18
ophioglossum vulgatum	14	ruw beemdgras	5	vogelkers	10
orchidee	5,11	saponaria officinalis	20	voorjaarshelmkruid	8
orchis	6	schapenzuring	8	voorjaarspaddestoelen	7
orthotrichum affine	16	schietwilg	10	vossestaart	5
ossentong	8	schijnraket	14	watermunt	18,19
overblijvende ossentong	8	scoliosporum	12	watervorkje	16
p. borrieri	12	sikkelsterretje	16	weegbreezonnebloem	7
p. perlata	12	sint-janskruid	18,19,20	weekschildkevers	11
parapluitjesmos	16	sint-jansvlinder	20	wegedoorn	10
parmelia acetabulum	12	slang	14	weidegeelster	7
parmelia soledians	12	slangenkruid	8	wespenorchis	11
pastinaak	11	slanke sleutelbloem	7	wespje	14
peen	20	sleedoorn	10,11	wilde hyacint	7
pellia epiphylla	16	slipbladige ooievaarsbek	9	wilde kardinaalsmuts	10
penningkruid	7	sluipwesp	9	wilde liguster	11
perforatum	19	sneeuwbes	10	wilde lijsterbes	11
physcomitrium pyriforme	15	sneeuwroem	8	wilgentenen	21
pissebed	25	soldaatjes	11	witte klaverzuring	7
placynthiella ssp.	12	spaanse aak	10,11	witte paardekastanje	10
polytrichum commune	16	speenkruid	10	zangvogels	11
populier	10,11	sperwernesten	11	zebrarups	6
pottia truncata	15	sphagnum palustre	16	zeepkruid	18,20
prachtframboos	7	stengelloze sleutelbloem	8	zilvermos	16
prikneus	4	stinzenplant	7,10	zoete kers	10
pseudofumaria alba	14	stinzenvogel	7	zoetermeerse mossen	15
pseudoscleropodium purum	16	struiklaag	10	zomereik	11
puntmos	16	tongvaren	8	zomerlinde	10
purpersteeltje	16	torenavk	11	zwarte els	11
ransuil	14	tortula muralis	16	zwarte rupsjes	14
reukgras	5,8	trapeliopsis ssp.	12	zwartsprietdikkopje	9
rhytidiadelphus squarrosus	16	trekvlinder	9	zweefvlieg	18
riccia fluitans	16	trompetnarcissen	8		

19 NAMEN

Bestuur
Ies Voogd, voorzitter (3213152)
natuurhistorisch secretaris: Els Prins
(5931749)
Tilly Kester, plantenwerkgroep (3412605)
Hans Bieze, penningmeester (3421351)

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Jan Muijs (3514048)
Taeke M. de Jong (3516599)
Marsmanhove 2
2726 CM Zoetermeer

Kopij kan hier worden ingeleverd in getypte vorm of op floppy (platte DOS-tekst of WP 5.1).

Typ soortnamen met kleine letters! Het woord "mens" wordt immers ook niet met een hoofdletter geschreven. Je kunt ook een afspraak met Taeke maken om samen een verhaal te maken. Vooral ervaringen uit het Zoetermeerse verleden vallen bij hem in goede aarde. Je kletst met een kop koffie wat voor je uit en naast je zie je bij Taeke op de laptop een verhaaltje ontstaan dat je kunt controleren en wijzigen waar je bij zit.

Inleverdatum geschreven kopij
oktobernummer: voor 26 september bij
Taeke de Jong.

Denk aan de rubriek in het kwartaalblad:

Gezien in Zoetermeer!

Het gaat hier om waarnemingen van Zoetermeerse KNNV'ers. Ziet of ervaart u iets in de Zoetermeerse natuur, maak er dan een berichtje van (met vermelding van waar en wanneer) en stuur het op Taeke.

IK WIL OOK LID WORDEN

Ondergetekende,

.....Naam

.....Adres

.....postcode

.....telefoon

0 geeft zich op als lid van de KNNV-
Zoetermeer

0 wil graag nader geïnformeerd worden
over de KNNV

Lidmaatschap: fl 50,- per jaar, inclusief
abonnement op Natura.

Huisgenootleden: fl 25,- per jaar.

Dit formulier kunt U inleveren bij of
toezenden aan:

Ies Voogd
Berglaan 96
2716 EE Zoetermeer

of aan:

Annet de Jong
Gaffelaarkade 2
2725 CD Zoetermeer

Afbeeldingen zonder bronvermelding zijn
met licentie voor dit blad afkomstig uit
Prisma Plantengids en Prisma Dierengids,
beide van A. Kelle/H. Sturm.